

De dames Westra, Hitje en Aukje, een fenomeen - 2

In de jaren dat de beide zusters samen de slijterij runden, na het overlijden van vader Hooite onder de naam Erven H.R. Westra, zijn er talloze Woudsenders over de vloer geweest om te helpen met van alles en nog wat. Dat varieerde van hulp in de huishouding tot chauffeur en dan ging het met name om hulp voor de invalide juffrouw Aukje. Het enige waar geen hulp voor werd gevraagd was het maken van de berenburg, want juffrouw Hitje deed dat helemaal zelf. Men zou eens achter de samenstelling van de kruiden kunnen komen! Het recept van vader (hij werd nooit heit genoemd!) moest geheim blijven.

Het is ondoenlijk om alle namen te noemen van de Woudsenders die bij de dames over de vloer kwamen om te helpen. Niemand is ooit in vaste dienst genomen want het argument van de zussen was: personeel in vaste dienst moet je ook in de vakantie en bij ziekte doorbetalen en dan doen ze niets.

Mensen van het eerste uur waren o.a. burens Willem Deden en Bauke Lyklema, Wouter Bijlsma Sr en zoon Gelf, Jan en Romkje Plantinga, Pieke en Tieke Nagelhout en niet te vergeten Baat en Frans van der Molen. In een van de dorpskranten uit de jaren '90 staat een verhaal over Pieke en Tieke. Zij hadden een café in het deel van het Lange Hús op de hoek van de Midstrjitte. Tieke hielp ook regelmatig bij de dames en trof op een gegeven moment een paar keer papiergeld onder een van de deurmatten of op een andere rare plek. Ze had al gauw in de gaten dat haar eerlijkheid werd getest. (Dat schijnt in die tijd bij menige familie gebeurd te zijn). De reactie van Tieke was dat ze het zou houden wanneer ze een volgende keer weer geld aantrof op vreemde plaatsen.

Gelf Bijlsma, die onlangs met zijn vrouw Sjoukje naar Balk is verhuisd, is in het bezit van een grote ijzeren 10-liter kan waarin in het verleden de berenburg werd gemaakt. De kan was eerder in het bezit van Jan Plantinga. Gelf mocht - in de tijd dat hij veel bij de dames hielp - dan wel niet zelf helpen de berenburg te bereiden, hij weet nog hoe het in zijn werk ging: 'De kruiden werden geleverd in vloeibare vorm in flesjes, de essence. Dat werd dan gemengd met jonge jenever, die in vaatjes en later in jerrycans van 10 liter werden besteld. Het was dan een kwestie van soms nog wat kleurstof of iets anders toevoegen om de goede smaak en kleur te krijgen. Juffrouw Hitje en ik nipten er dan even van om te proeven of het goed was en dan pas ging het in de flessen'. Hitje en Aukje gebruikten verder zelf nooit sterke drank.

De 10-liter kan waarin de berenburg werd gemaakt.

Op zich hadden de hulpen het over het algemeen wel goed bij de dames, zo blijkt uit gesprekken die ik met enkelen had, en ze werden ook redelijk betaald. Soms werd er over kleinigheden moeilijk gedaan, bijvoorbeeld wanneer een hulp per ongeluk een theekopje brak. Een enkele keer waagde iemand opslag te vragen omdat hij na zijn trouwen was verhuisd, een eind moest rijden en er verwacht werd dat hij toch nog een hele zondag met de dames op stap ging. Na enig tegensputteren gingen ze dan akkoord.

Ik heb het dan over Johannes Visser, een oud-klasgenoot van mij. Hij was een aantal jaren chauffeur bij de dames Westra. Ook sprak ik met invalchauffeur Arend Bergstra, mijn nicht (en Arends' vrouw) Jeltje Glashouwer, onze dorpsgenote Sjikkie Nagelhout-Jellema en met Frans en Baat van der Molen. Allemaal herinneren ze zich heel goed

de 'Westra-periode' en beseften, zelfs op jonge leeftijd al, dat ze toch wel bij speciale vrouwen in dienst waren.

Johannes kwam bij de dames in beeld omdat hij regelmatig bij buurman Bauke Lyklema te vinden was en interesse in auto's had. Hij hielp echter al gauw mee wanneer er spullen bij Westra afgeleverd werden via de zij-ingang in de steeg. Hij was meteen gefascineerd door het ietwat spookachtige, donkere interieur waar van alles en nog wat lag opgeslagen. Johannes: 'In die tijd, jaren zestig, was Wouter Bijlsma daar het opperhoofd. Hij deed daar van alles en hielp ook 's avonds mee juffrouw Aukje naar bed te brengen. Hij stond 's avonds soms tot een uur of elf op het 'krús-fan-'e-dyk' te wachten tot hij werd binnengeropen'. Johannes bracht ook bestellingen rond bij café's in de omgeving die hun Heineken bier via de dames betrokken.

Chauffeur

Na het behalen van zijn rijbewijs werd Johannes regelmatig ingeschakeld als chauffeur. Hij moest dan eerst de auto uit de garage van Westerhof halen, die werd geparkeerd op de binnenplaats achter de woning. Vervolgens werd juffrouw Aukje door Jan en Wouter op een stoeltje naar de auto gedragen en installeerden ze haar op de achterbank. Later hielp Johannes ook mee en hij weet nog goed hoe dat in twee etappes gebeurde: eerst zitten op de bodem van de auto tussen voor- en achterstoel en dan met een grote zwaai op haar vaste plaats. Alles volgens vast ritueel en met witte handschoenen aan. Hij werd er handig in! Johannes: 'Er ging van alles te eten en te drinken mee in een picknickmand en ik mocht voor mezelf ook wat te drinken uitzoeken, meestal Chocomel of Rivella. Dan reed ik de achterplaats uit, reed naar het 'krús-fan-'e-dyk' en dan was het altijd nog even wachten op Hitje, die nog niet klaar was en vanuit de winkel instapte.

Bezoek aan de graven

Meestal ging het eerst richting Sneek naar de Algemene Begraafplaats om de graven van vader en moeke te

De grafsteen van de ouders van Hitje en Aukje op de begraafplaats in Sneek.

bezoeken. Dan moest ik eerst nog de sleutel van de slagboom en het toegangshek halen. Vaak waren vanuit Woudsend al enkele bossen bloemen meegenomen. Voordat die werden neergezet in vazen met vers water werden eerst de ongerechtigheden en de oude bloemen van het graf verwijderd met meegenomen veger en blik. Het schikken van de bloemen kwam ook nogal precies, dan weer moest het wat verschoven worden of opnieuw geschikt. Ze deden daar wel wat moeilijk over maar ik zag dat als een spel. In Woudsend gingen altijd verhalen rond dat ze bij het graf met vader stonden te praten en hem om raad vroegen, maar ik heb daar nooit wat van gemerkt'.

Afhankelijk van hoe de weersomstandigheden waren, werd vervolgens beslist waar de reis vervolgens naar toe ging. Er waren verschillende vaste routes. In de zomer hielden ze van de frisse boslucht, in het najaar werd er ook vaak gewinkeld. Was het mooi weer dan ging Johannes vaak met Hitje en Aukje naar het Drentse Darp bij Havelte, maar daar werd het na verloop van tijd te druk met dagjesmensen, die de dames en de hele entourage ook wel interessant vonden. Toen werd gekozen voor de bossen bij Wezep. Bij de boswachter werd bedongen dat er met de auto in het bos gereden mocht worden. Johannes: 'We zochten dan een schaduwrijk plekje op. Ik vond het altijd wat griezelig rijden maar de auto gedroeg zich als een tank en in de kruipversnelling reden we de zandpaden in. Nadat de dames op de favoriete plek waren aangekomen, ging ik een wandelingetje maken, en na een paar uur gingen we weer huiswaarts. Een keer ging er ook een nicht mee uit Heemstede. Hitje en zij gingen een eindje wandelen en ik bleef bij Aukje. Op een gegeven ogenblik kwam Hitje overstuur aanrennen: de nicht was in een droge sloot gevallen en kon er niet meer uitkomen. Dat lukte vervolgens wel met mijn hulp en we vonden ook weer de bril die ze verloor maar niet haar bovengebitt dat bij de val uit haar mond was geschoten. Dat ligt waarschijnlijk nog altijd in die sloot'.

Ook werd soms achterneef Wicher Westra in Beetsterzwaag bezocht, soms ook alleen langs zijn huis gereden

Hitje en Aukje liggen begraven naast hun ouders. Op de steen staat Hittje (dubbele t) maar de geboorteakte vermeldt Hitje.

omdat ze het een prachtige woning vonden en ze er trots op waren dat daar familie woonde, en dan werd er verderop in Lippenhuizen gepauzeerd bij de Watertoren.

Winkelen

Winkelen was ook een feest en onder andere in De Blesse ging men speciaal voor de dames op zondag open. Ze hielden van sieraden, antiek en kleding. Er werd regelmatig wat aangeschaft, zo bewijzen talloze rekeningen die er nog zijn. Ze bestelden ook wel per post. In Joure was een hoedenwinkel waar ze vaste klant waren. Johannes weet dat er dan verschillende hoedjes - in de auto - werden meegenomen naar een park waar ze werden gepast: 'Soms konden ze geen keus maken en dan merkte ik op dat ze ze allebei maar moesten nemen en dat gebeurde dan ook'. Zwolle was ook favoriet en ook Emmeloord werd regelmatig bezocht. Evenals Leeuwarden, waar Johannes, na het winkelen of eindeloos etalage-kijken, de Dodge op de stoep voor hotel-restaurant Bellevue op de Nieuwstad parkeerde. 'De ober bracht de thee dan in de auto'. De verste reis die hij met hen maakte ging naar Zierikzee: 'Het was snertweer en de auto had kleine ruitenwissers en rechtuit rijden was ook lastig. Aan dat reisje bewaar ik geen prettige herinneringen'.

Bontjas

Arend Bergstra was invalchauffeur en herkent het allemaal: 'Ze trokken zich niks van regels aan. Ik stond soms midden in de Galigastraat in Sneek geparkeerd wanneer we daar bloemen voor het graf kochten en ze namen overal eindeloos de tijd voor. Ook de keer dat ik in een smal straatje in Leeuwarden vlak voor een bontwinkel moest stoppen en Aukje in de auto de bontjas moest passen die voor haar op maat werd gemaakt. Dat kon lang duren. Het verkeer achter ons kon toeteren wat ze wilden, ze moesten allemaal achteruit of wachten. Ook sloeg een keer de motor af door een technisch mankement en wilde niet meer starten. Het was op een druk kruispunt in Leeuwarden. Ze werden er niet warm of koud van'. Ook Arend nam altijd wat voor zichzelf te drinken mee en zonderde zich even af wanneer er ergens gepauzeerd werd. Hij nam vaak een boek mee: 'Ze noemden me altijd gewoon Arend, maar als we bij een restaurant wat bestelden, vaak een 'thé complet', dan werd ik aangesproken als 'chauffeur'. Oranjewoud was trouwens ook een favoriete bestemming'.

Jeltje en later ook Sjikkie waren een jaar of 12 toen ze kwamen helpen in de huishouding. Vaak na schooltijd maar ook in het weekend. Juffrouw Aukje zat, nadat ze uit bed was geholpen en aangekleed, in een gemakkelijke stoel in de kamer. Het was een kamer met suite-deuren en in een ander deel stond haar bed. Juffrouw Hitje sliep in een soort opkamertje daar vlakbij om 's nachts stand-by te zijn voor haar zus. Aukje werd geholpen wanneer ze zich bijvoorbeeld wilde opfrissen of handen wassen. Jeltje: 'Ik haalde dan een kom met warm water en een speciaal doekje. Het moest altijd op dezelfde manier en met dezelfde spullen, een paar keer per dag. Wij als hulpen

Hotel-Restaurant Bellevue aan de Nieuwstad in Leeuwarden op een foto uit 1963. Het pand is een Rijksmonument vanwege de gevel die bestaat uit een zeldzame pui van drie bogen die rusten op kolommen. Het pand staat momenteel te huur nadat een hierin gevestigde winkel dit jaar is verhuisd naar een andere locatie. Foto van G.J. Dukker, Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, objectnummer 86.544.

moesten ook vaak onze handen wassen. Ook zocht ik op vrijdagmiddag de spullen bij elkaar die ze voor de zondagse uitstapjes aantrokken. De hoedjes werden geborsteld, stola's klaargelegd enz.. Toen ik wat ouder was mocht ik ook de dozen met sieraden uit de kast halen. Dan werd ook daar een keuze uit gemaakt voor wat ze wilden dragen. Ik ben daar geweest tot mijn trouwen, toen gingen Arend en ik verhuizen. Het was een bijzondere tijd en ondertussen verdiende ik een leuk zakcentje'.

Sjikkie pakte vaak op zondagmorgen de picknickmand in die meeding: 'Ook 's avonds was ik er wel, hielp met tafeldekken en zo. Juffrouw Hitje kookte wel altijd zelf. Toen de was de deur uitging was het in- en uitpakken daarvan ook mijn werk. Ook maakte ik wel de bedden op en het laken moest dan superglad getrokken worden. Ze waren erg precies. Over lampenkappen en antiek lag ter bescherming vaak plastic of papier. Ik hielp juffrouw Aukje ook vaak met het vlechten en opsteken van haar haar. Ik ondersteunde dan haar arm. Ze kon wel zelf eten. Ik heb het er prima naar de zin gehad. We kregen een mooi cadeau bij ons trouwen en nadien kwam juffrouw Hit ook nog wel eens bij ons op bezoek'. Sjikkie heeft nog foto's die

Juffrouw Hitje Westra.

Juffrouw Aukje Westra.

gemaakt werden op de verjaardag van Hitje die op 4 februari jarig was. Dat is bijzonder want verder zijn er erg weinig foto's van de zussen.

Na het overlijden van Aukje in 1979 heeft Hitje de zaak nog even in haar eentje (met de hulpen) voortgezet, maar het was voor haar eigenlijk niet te doen en ze miste haar zus ontzettend. Hitje woonde ook nog een tijdje in het Heech Hús op de hoek van de Waechswâl en Midstrjitte, dat eigendom van de Westra's was. Het was altijd de bedoeling geweest dat ze daar samen met Aukje de oude dag zouden doorbrengen. Hitje vertrok in 1987 naar Bolsward en overleed in 1990. De laatste jaren dat ze in Woudsend woonde werd de slijterij nog een paar jaar gerund door achterneef Wicher uit Beetsterzwaag, die echter met zijn vrouw en dochter Janke in dat dorp bleven wonen. Hij heeft nog een tijdje de Westra berenburg verkocht, was in het bezit van de samenstelling van de essence. Jammer genoeg liep het niet goed omdat hij vaak zelf niet in Woudsend in de slijterij was. Er was dan wel een hulp in de winkel maar toch kwam de klad er in. Met het bijzondere en historische pand ging het wel goed want dankzij Monumentenzorg werd het helemaal gerestaureerd en werden de gammele bijgebouwen aan de achterkant gesloopt.

Baat en Frans van der Molen

Eind jaren tachtig werden Frans en Baat van der Molen de nieuwe eigenaars. Zij woonden op de lewâl in de voormalige katholieke pastorie. Frans werkte toen bij Kuipers, zoon Frans zat in De Watersport en Baat wilde wel weer wat ondernemen. Baat was van jongs af aan –met soms flinke tussenpozen - bij de dames betrokken. Ga bij haar en Frans aan tafel zitten en aan de hand van haar verhalen zou je een boek over Aukje en Hitje kunnen schrijven. Herkenbaar in bovenstaande verhalen, met ook veel rituelen: 'Het moest gaan volgens hun regels. Aukje was dan wel iets minder pinnig dan Hitje maar ze waren gewend dat het ging zoals zij bepaalden. Ik ben ook wel eens nijdig weggelopen maar dan kwam Hitje 's avonds bij mijn ouders thuis, bontjas aan(!), toch vragen of ik alsjeblieft weer terug wilde komen'. Zowel Baat al Johannes herinneren zich dat hun vaders zeker wisten dat Hitje vroeger wel verkering had gehad: ' Dat was met een

jongen uit Balk. Ze zagen die twee samen schaatsten op de ijsbaan'. Vanwege de handicap van Aukje heeft ze destijds de keuze gemaakt om voor haar zus te zorgen.

De Van der Molens hebben na de restauratie twaalf jaar lang met heel veel plezier de slijterij gerund en in het huis gewoond. Ze verkochten door samenwerking met Hooghoudt dan wel niet de Westra berenburg, maar wel de Woudsender berenburg, met op het etiket een skûtsje. Baat terugkijkend op de slijterijperiode: 'We hebben daar prachtige en ook zakelijk goede jaren gehad'.

In juli 2002 werd de slijterij overgenomen door Bart en Monique Lekkerkerker. Zij kwamen met de kruidendrank Woudsender Waarmertsje. In 2013 werd de drankenhandel overgenomen door Rob en Eva Hartman van 't Ponkje, die het in het pand in de Midstrjitte 10 voortzetten onder de naam Tsjoch (Fries voor proost!). De winkel annex woonhuis en erf van Erven Westra in de Midstrjitte 32 staan inmiddels te koop.

Of de Dodge nu staat te pronken bij een Oldtimerliefhebber is niet bekend. Eind jaren zestig is de auto nog wel tip-top gerestaureerd bij Kuipers in Balk. Jaren later heeft Bote Pietersma er nog het een en ander aan veranderd en aangepast aan nieuwe eisen. Hij heeft de auto daarna gestald bij Wicher Westra in Beetsterzwaag. Wicher is inmiddels overleden. In het fraaie huis wonen andere mensen.

En hoe zit het dan met het geheime recept van vader Hooite Westra? Dat is in het bezit van de dochter van Wicher, Janke Westra, die al enkele jaren met haar man in het Heech Hús woont in Woudsend. Ik heb een paar keer geprobeerd contact met haar te krijgen, maar dat is niet gelukt. Het is dus nog maar de vraag of er ooit nog van die heel speciale berenburg, waarvoor mensen van heinde en ver kwamen, geproefd kan worden. We wachten het af.

Hilly Westerhof